

ופירוש קליטה לקיחה וחיפה, והיא צטוי מושאל
 אכלס להתחברות האילן בצרך והתפשטות שרשיו בצרך.
 והס חולקים גם זה, והיינו שתנא קמא אומר לשלשים
 יוס קולטת ור' יהודה אומר לשלשה ימים ור'

יוסי ורבי שמעון אומרים
 לשתי שבתות. יונא חס
 כן מן הכללים שהצטנו, שלדעת
 ר' יוסי ור' שמעון צריך שיטע
 ארבעים וארבעה ימים לפני
 ראש השנה, שמי שצמות
 לקליטה ושלשים יום אחר
 קליטה כדי שתעלה לו שנה.
 ולדעת ר' יהודה צריך שיטע

שלשים ושלשה ימים לפני ראש השנה, שלשה ימים
 לקליטה ושלשים יום כדי שתעלה לו שנה אחר קליטה.
 ולדעת תנא קמא צריך שיטע שלשים יום בלבד לפני
 ראש השנה. והיה מן הדין שיהא צריך שלשים ואחד
 ימים, שלשים יום לקליטה ויום אחד אחר הקליטה כדי
 שתעלה לו שנה, כפי שציארונו לשיטתו שהוא אומר יום
 אחד בשנה חשוב שנה, אלא שהוא קוצר יום שלשים
 עולה לכאן ולכאן, דהיינו שהוא נמנה מימי הקליטה
 ונמנה כאילו הוא לאחריהן, ועולה זו שנה. והלכה
 כר' יוסי ואפילו צומן הזה: **א אורז "ארז", וכבר**
פירשנוהו (דמאי פ"ג מ"א). ודוחן אלדכין: **ופרגין**
"אלכ'שכ'אש": ושומשמיין "אלמסס". וצאלו
 הארבעה מינים בלבד קצבו בהם שישרשו קודם שביעית.
 ופסק ההלכה הולכין בהן אחר גמר הפרי. אבל התבואה
 עד שתצא שליט, ועמידין אנו לצאר זה (מעשרות פ"א
 מ"ג). והירק הולכין בו אחר זמן לקיטתו. וכן אמרו
 (ר"ה יג ז) ירק אחר לקיטתו למעשר: ומה שאמר כאן
לפני ראש השנה אינו מכוון דוקא על ראש השנה
 של שנה שביעית, אלא רוצה לומר שאם השרישו לפני
 ראש השנה יהיה דינם למעשרות דין שנה שעברה, אם
 היה חייב בשנה שעברה מעשר עני זה מפריש
 מהם מעשר עני, ואם היה חייב זה מעשר שני הרי זה
 מפריש מהם מעשר שני. והשנים שמפרישים בהן
 מעשר עני צמקום מעשר שני הן השלישית מן השמטה
 והשישית, כמו שהזכרנו לעיל (דמאי פ"ד מ"ג) ועוד יזכר
 כמה פעמים (מע"ש פ"ג מ"ז ואבות פ"ה מ"ט) ונוסף
 לצארו. ואם הזדמן שתהיה שנה זו שנה שביעית, הרי הן
 כפירות שישית ומותרין שביעית. ואם לא השרישו קודם
 אירע שתהיה השנה הצאה שביעית הרי הן אסורין שביעית ואלא
 חלקן, אלא דיין כדן ספיה שביעית.

ודוחן ופרגין ושומשמיין (מ"ו) דמחלק לענין שביעית צין
 השרישו לפני ראש השנה להשרישו לאחר ראש השנה
 משמע ללא חיישין צמה שמשרישין בתוספת שביעית,
 דקתני שביעית דומיא דמעשר. ומפרש ר"ת דהכי

קאמר רב נחמן, לדברי האומר
 ל' לקליטה בשביעית צריך ל'
 ול' לענין ערלה, אבל לענין
 שביעית לא חיישין אלא שלא
 תקלוט בשביעית [עגמה], ולר'
 יהודה דקולטת בשלשה ימים
 מותר לקיימן כיון דלא נקלט
 בשביעית עלמנה, אע"פ שנטע
 באיסור כשנטע שלשה ימים

לפני ראש השנה דאסור ליטע משום תוספת שביעית
 מדאורייתא כמו חרישה, דלא תזמור כתיב ואמר' צריש
 מועד קטן (דף ג.) דזמירה בכלל זריעה, וכל שכן נטיעה
 דדמיא טפי לזריעה ועיקר מלאכה [היא] טפי מזמירה
 דמוכח צפ' כלל גדול (שבת דף עג.) דזמור חייב משום
 נטע. אף על פי כן רבינו חס היה אומר דמותר ליטע
 בתוספת שביעית, דהויא כשאר תולדות, דאמרין צריש
 מועד קטן (ג.) דכתיב את ספיה קצריך לא תקצור ואת
 ענבי נזירך [לא תצורן] ואמרין מכדי זמירה בכלל זריעה
 וצריעה בכלל קצירה למאי הלכתא כתיבנהו רחמנא
 למימרא דאהני תולדות הוא דמחייב אתולדות אחריני
 לא מחייב, ולא גזרו בתוספת. ולא יתכן כלל²². ואורז
 דוחן ופרגין ושומשמיין נמי אע"פ שזריעתן מלאכה
 דאורייתא דכתיב לא תזרע, מ"מ לא חיישין, ובלבד
 שישרשו לפני ראש השנה, אע"ג דבאיסור זרע. והא
 דמייתי בסוף הערל (יבמות פג.) הא דרז נחמן גבי הלכה
 כר' יוסי בצאנדורגינוס ובהרכבה, לאו משום דאחי רב
 נחמן לפרושי מתני' דשביעית דלא מייתי לה אלא
 למימרא דאף לענין ערלה הלכה כר' יוסי: **קולטת.**
מלשון ולא את הנמר לזרע אלא כדי שיקלוט העין,
צפ"ק דשבת (דף י:): **א אורז ודוחן.** מיני קטניות הן
 וקורין אותן בלע"ז מיליון: **פרגין.** פירש צערון מקו
 בלשון כנען, והוא כעין רימון מלא זרע והזרע מתקשקש
 בקליפתו כעין שומשמיין: **מתעשרין לשעבר.**
כמעשר שנה שעברה, אם שניה מתעשרין מעשר שני
 ואם שלישית (מעשר ראשון) מעשר עני: **ומותרין**
ואם ראש השנה הרי דינם למעשרות כדין שנה הצאה, ואם
 אירע שתהיה השנה הצאה שביעית הרי הן אסורין שביעית ואלא
 חלקן, אלא דיין כדן ספיה שביעית.

עין משפט נר מצוה
 ה"מ מ"ג פ"ג מהל' שמיטה ויוזל
 ה"ל י"א [ומי"ג פ"ט מהל' מעשר
 שני ה"ל ח טו"ש"ע י"ד ס' ר"ד
 סעיף ד]. ר"מ מ"ד מהל'
 שמיטה ויוזל ה"ל י"א ופ"א מהל'
 מעשר שני ונטע רבעי ה"ל ח
 סמג לארין קמא.

מסורת הש"ס
 (ד) [פסחים נה.] (ה) ר"ה דף יג.

רמב"ם דפוס ישן
 קליטה: ופי' קליטה לקיחה
 וחיפה והיא מליצה לחבור
 האילן בארץ ולהסתכות חוטי
 השרש בארץ והם כמו כן
 חולקין בקליטה שתנא קמא
 אומר לשלשים יום קולטת
 ר' יהודה אומר לשלשה
 ימים ור' יוסי ור' שמעון
 אומרים לשתי שבתות.
 וא"כ נתחייב ממה שסיכנו
 שדעת רבי יוסי ור"ש שצריך
 לנטוע קודם ראש השנה במ"ד
 יום שתי שבתות לקליטה ול'
 יום לאחר קליטה כדי שתעלה
 לו שנה ולדעת רבי יהודה
 צריך לנטוע קודם ראש השנה
 בל"ג ימים ג' לקליטה ול' יום
 כדי שתעלה לו שנה אחר
 קליטה ולדעת תנא קמא צריך
 לנטוע שלשים יום קודם ראש
 השנה בלבד א"כ מסתברא
 שהוא צריך ל"א יום ל' לקליטה
 ויום אחד אחר קליטה כדי
 שתעלה לו שנה כמו שבארנו
 מדעתו שהוא אומר יום אחד
 בשנה חשוב שנה אבל הוא
 סובר יום שלשים עולה לכאן
 ולכאן ר"ל שהוא נמנה מימי
 הקליטה ונמנה עם מה שאחריו
 ותעלה לו שנה והלכה כר'
 יוסי: **א אורז.** ידוע וכבר
 פירשנוהו: **ודוחן.** בערבי
 דכו"ן ובלע"ז מיל': **ופרגין.**
 בערבי שבאיש: **ושומשמיין.**
 סומסם ואלו ארבע מינין בלבד
 היה הכוונה בהם שיתשרש
 קודם שביעית אבל התבואה
 עד שתביא שליט כמו
 שנבארהו בעתיד והירק הולכין
 בו אחר זמן לקיטתו וכן אמרו
 ירק אחר לקיטתו למעשר
 ושאר **ראש השנה** אין

ליקוטים
 ז. במשנה. האורז והדוחן
 והפרגין והשומשמיין
 שהשרישו לפני ראש השנה
 מתעשרין לשעבר ומותרין
 בשביעית. הרא"ש הל' עולה
 סי' ט.
 בר"מ (ר"י). ד"ה ושומשמיין.
 ושאר ראש השנה אין
 הכונה על ר"ה של שנה
 שביעית אבל הוא רוצה
 שכשישרישו קודם ר"ה וכו'
 דין שנה שעברה אם נתחייב
 כצ"ל. (יעב"ץ)

הערות לר"ש
 22 עיין בר"ש פ"א סוף מ"א.

פירוש מהר"י בן מלכי צדק

מ"י יום. מאי טעמא דכל הני תנאי סבירא להו ל'
 יום לפני ראש השנה חשובין שנה. מאן דאמר ל',
 בעי ל' ול', כיצד ל' לקליטה ול' לשנה. ומאן
 דאמר ג', בעי ג' ול', ג' לקליטה ול' לשנה. ומאן
 דבעי ב' שבתות, בעי ב' שבתות [ול', ב' שבתות]
 לקליטה ול' לשנה. ואם נטע או הבריך או הרכיב
 פחות משיעורא דילהו לכל חד וחד כי טעמיה
 יעקור. **א האורז והדוחן וכו'.** בלע"ז אורז ריזו דוחן
 ו הגהת הגר"ח.

פירוש הרא"ש
 קלטה [בתוספת] שביעית יעקור: **א אורז ודוחן.** מיני
 קטניות וקורין אותן מילפנייל: **פרגין.** פי' צערון (מ"ק)
 [מקו] בלשון כנען והוא כעין רימון מלא זרעוין ומקשקש

הזרע צמוכו [כעין] שומשמיין: **מתעשרין לשעבר.**
 כמעשר שנה שעברה אם שניה מעשר שני ואם שלישית מעשר
 עני: **ומותרין בשביעית.** דאין בהם קדושת שביעית כיון

רמב"ם דפוס ישן

הכוונה על ראש השנה של שנה (בשנה) שביעית אבל הוא רוצה שתשריש קודם ראש השנה יהיה דינם למעשרות דין שנה שעברה אם נתחייב בשנה שעברה במעשר עני יוציאו בזאת כמו כן מעשר עני ואם נתחייב בה מעשר שני יוציא מ"ש והשנים שמוציאין בהן מעשר עני במקום מעשר שני היא השלישית משנות השמיטה והששית כמו שאמרנו במה שהקדמנו (בדמאי פ"ד מ"ג) ועוד נשנה אותו ונוסיף לבארו אם נודמן להיות שנה זו שנה שביעית יהיו אלו כמו פירות ששית ומותרין בשביעית ואם לא השרישו קודם ר"ה דינם במעשרות כדין שנה הבאה ואם נודמן שתהיה שנה הבאה שביעית יהיו אסורין בשביעית ומותר לכנוס אותן לקיום אבל דינן כדין פירות שביעית:

הערות לר"ש

24 עיין שם בתחילת תוס' ד"ה התבואה. 25 עיין בפירוש הרא"ש (דפוס וילנא).

ליקוטים

ז. במשנה. ואם לאו אסורין בשביעית. מפ"י הרמב"ם והרע"ב משמע דהיינו שנוהג בהם קדושת שביעית, אבל לעקרם א"צ, וכמו אסורים בשביעית לקמן מ"ט, ובאילן אמרי' לעיל (מ"ו) דאפי' נקלט בתוספת שביעית יעקרו לפירושם שם, וכפירש"י בר"ה (י' ב.). וצ"ל דהכא מיירי שנשרשו מאליהן ולפ"ז לא קשה ג"כ מה שהקשו התוס' שם והר"ש כאן על פירש"י הנ"ל ממתניתין דהכא, ועיין בגיטין (נג. נד.), ולשוון הרמב"ם בסוף פ"ג מהל' שמיטה. (רש"י)

[מכאן שי"ד לעיל עמוד קצח]

ג. בר"ש. ד"ה מקרסמין. והיינו זימור כו'. ק"ל א"כ אסור מה"ת בשביעית דהא כתיב וכרמך לא תזמור, והוא כתב לעיל מ"ב דכל הני דשרינן עד ר"ה הוא מטעם דאפי' בשביעית עצמה אינה אלא מדרבנן. ואין לומר דדוקא בכרם אסרה תורה ולא בשאר אילנות. דהא לקמן מ"ה כתיב (בדברי ר"ש) ועוד הא כתיב וכרמך לא תזמור, וכ"כ הרמב"ם בחבורו (פ"א דשמיטה ה"ב) אינו לוקה מאה"ת אלא כו' על הזמירה ואחד הכרם ואחד השאר אילנות. (רש"י)

* אישמוטתיה הגירסא דריש מועד קטן ג א דאין מקרסמין מדרבנן וקרא אסתכא בעלמא (הגרנ"ה).

בשביעית. דאין בהן קדושת שביעית, (אס) [כיון ד]השרישו לפני ראש השנה צערז שביעית: מתעשרין לשנה הבאה. כשנת לקיטתן, [כיון דבאותה שנה השרישן], אס משאר שני שצוב היא שאינה שביעית.

ובפ"ק דר"ה (דף יג.): אמר רבא אמור רבנן אילן בתר חנטה, ירק בתר לקיטה, תבואה ויתים בתר

שליש, הני כמאן שוינהו רבנן, הדר אמר רבא מתוך שעשוין פרכין פרכין אזול רבנן בתר השרשה. ובמפרש בירושלמי (ה' ה) אמר רב הונא בר חייא שאי אפשר לעמוד עליו. כלומר דאין מציא שלישי צבת אחת, ואין נלקט כאחת אלא היום לוקטין מעט ומפרכין ולמחר מעט, ונמצא חדש וישן מעורבים יחד אס הילכו בהן אחר לקיטה או אחר שלישי, ואזול בהן בתר השרשה שצשנה אחת משרשת כל השדה, שהרי צבת אחת וזרעין אותה. ומעשר פירות האילן [וירק] וקטניות דרבנן הן ויכולת ציד חכמים לקצוב זמן לכל אחד לפי דעתם.

[לשון] פרכין נופל על קטניות כדאמרין במסכת ביצה (דף יג:) מוללין מלילות ומפרכין קטניות זיוס טוב. ומיהו קשה דהא שביעית דאורייתא היא, כדאמרין בפ"ק דר"ה (דף טו:) אמרינן לך [אנא] מעשר חרובין דרבנן ואת אמרת לי שביעית דבנות שוח דאורייתא, [וצמידי דאורייתא] היכן מצאו חכמים הנין חילוקין, דיש בתר השרשה ויש בתר חנטה ויש בתר לקיטה ויש בתר שלישי.

ולא מסתבר [לדחוק] כלל למימר שביעית בזמן הזה ורבי היא (גיטין לו). ובשלמא תבואה ויתים דבתר שלישי נחא, דאמרין בפ"ק דר"ה (דף יג.) ועשת את התבואה לשלש השנים (ויקרא כה) אל תקרי לשלש אלא לשליש, ויתים נמי בכלל תבואה כדמפרש שם בקונטרס (ד' יג:): [דכתיב (צמדזר יח)] וכתבואת יקב וענבים בכלל זה כדפירש שם בקונטרס²⁴. וקשה דמצינו בהן שיעור אחר דתנן בפ"ק דמעשרות (מ"ג) מאימתי הפירות חייבין צמעשרות הענבים משהבאישו, וקחני התבואה והיתים משיצאו שלישי, משמע דלאו חד שיעורא הוא. ומכל מקום אפשר דהבאישו דענבים אע"פ שלא הביאו שלישי חשיב [פרין כשליש דתבואה ויתים. אלא אורז וחזיריו וירק ואילן מנלין שיעוריהו]. ויש לומר דבאילן אזלינן בתר חנטה כדדרשינן בפרק קמא דראש השנה (דף י.) ובשנה הרביעית ובשנה החמישית (ויקרא יט) פעמים שצרכינית ועדיין אסורין משום ערלה ופעמים שצחמישית ועדיין אסורין משום

פירוש מהר"י

בשביעית¹ פי' שנחשבין משנת ו'. ואם לאו אסורין¹ בשביעית, ובשנת מעשר מתעשרין (והכא) [להבא]¹, כגון שהשרישו בשנה ג' נידונין כמו ג'. גרס' בר"ה [יג:]: אמר רבא אמור רבנן אילן בתר חנטה תבואה

1 הגהת הגרנ"ה. 2 כנדצ"ל.

פירוש הרא"ש

רבעי. דלאחר ששלמו ג' שנים של ערלה [או ד'] של רבעי דהיינו באחד בתשרי אסורין משום ערלה אס חנטו עד ט"ו בשבט, ואס לאחר ט"ו בשבט חנטו מותרין. ולענין הצאת שלישי אין שייך לעשות דרשה זו, שאין

לאילנות יוס קצוב להצאת שלישי אסורין² לקצבו ראש השנה שלהן שיחשב שלישי להצאת פירות

ורביעי לשנים, כמו יוס חנטה דשנה שלו ט"ו בשבט שיצאו רוב גשמי שנה ורגילין אילנות להיות חונטין, וכיון דגלי קרא לערלה דבתר חנטה הוא הדין לענין שביעית. וירק דבתר לקיטה כדרשי תנאי בפ"ק דראש השנה (שם יד.) דקאמר ר' יוסי הגלילי מה גורן ויקב שגדלין על מי שנה שעברה ור' עקיבא קאמר שגדלין על רוב מים, יצאו ירקות. ואורז וחזיריו דבתר השרשה נפקא לן מקרא דתורת כהנים דפרשת בהר סיני²⁵. ואין לתמוה [מהא] דילפינן שביעית מערלה, דהכי נמי ילפינן תבואה ויתים דבתר שלישי למעשרות מלשלש השנים (ויקרא כה) דכתיב גבי שביעית. ועוד יש לפרש דענבים משהבאישו הוא שלישי שלהן, וכל אותן שיעורין המפורשין בפרק קמא דמעשרות (מ"ג) לכל הפירות הוא הצאת שלישי [שלהן]. והא דלא קחני [בכולהו] משיצאו שלישי כדקחני גבי תבואה ויתים משום דכולהו [אפשר ליתן בהן סימן חוץ מתבואה ויתים. וכן משמע בירושלמי (מעשרות שס) דגבי התלתן משתלמח דריש לה ר' זעירא מדכתיב (דברים יד) עשר תעשר את כל תבואת זרעך דבר שהוא נורע ומלמית יצא פחות משליש שאינו נורע ומלמית, רבי חנינא בשם רבי [זירא] ויתים וענבים שלא הביאו שלישי משקיין היוצאין מהן אינן מכשירין. והא דקאמר בפ"ק דראש השנה (דף יג:) אמור רבנן אילן בתר חנטה תבואה ויתים צבת שלישי, דמדלח הזכיר ענבים משמע דהווי בכלל [אילן] בתר חנטה, לשון מתניתין דמעשרות נקט דלא חשיב ענבים כדהיינו. ואע"ג דלענין עונת מעשרות אזלינן בכולהו בתר שלישי, מכל מקום לענין ראש השנה למעשר ולערלה ולרבעי ולשביעית אזלינן בתר שיעורי אחרניי כדפרישית מקראי, ועונת מעשרות ענין אחר הוא דעד שיחשב פרי וחזי לאכילה אין לחייבו צמעשר. וא"ת [אס כן] היכי ילפינן חיוצ מעשר לשלישי בתבואה ויתים משביעית, הא לא דמי מעשר לשביעית דאיכא דאזיל בתר חנטה ובתר השרשה ובתר לקיטה. וי"ל משום דאשכחן תבואה ויתים דחזו קודם הצאת שלישי,

בן מלכי צדק

ויתין בתר שלישי וירק בתר לקיטה הני כמאן שוינהו רבנן. הדר אמר רבא מתוך שעשוין ערוגות ערוגות, וערוגה זו מתמלאת ומביאה שלישי ועדיין זו לא נתמלאת, הכל לפי שומן המקום, [וכיון] שהשרשתן כאחת אמור רבנן בתר השרשה בין

אחת משרשת כל השדה, ומעשר פירות האילן וקטניות וירק מדרבנן וקצבו זמן לכל אחד לפי הראוי לו, ובשביעית בזמן הזה איירי ורבי היא דאמר צפ' השולח (גיטין לו.) דנוהגת מדרבנן. ובת"כ אסמכוה אקרא דתניא מנין לאורז ודוחן ופרכין ושומשומין שהשרישו לפני ר"ה שכוסין אותן בשביעית ת"ל ואספת את תבואתה שביעית יכול אע"פ שלא השרישו ת"ל שש שנים תזרע ואספת ששה זורעין וששה אוספין ולא ששה זורעין וששעה אוספין: